

УДК 378:37.091.3:004:339.9

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2026.1.16>**Т. В. ПАСКА***доктор філософії, асистент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика,**Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна**Електронна пошта: taras.paska@cnu.edu.ua**<https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>***ВІРТУАЛЬНА ТА ЗМІШАНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ
ЯК ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

У статті здійснено комплексний теоретико-прикладний аналіз віртуальної та змішаної академічної мобільності студентів як інноваційних педагогічних практик у закладах вищої освіти України в умовах цифровізації та інтернаціоналізації освітнього простору. Обґрунтовано актуальність проблеми з огляду на трансформаційні процеси, спричинені глобалізацією, пандемією COVID-19 та воєнним станом, що зумовили обмеження традиційної фізичної мобільності й актуалізували впровадження альтернативних форматів міжнародної взаємодії. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення академічної мобільності, наукові підходи вітчизняних дослідників до трактування її сутності, форм і механізмів реалізації. Уточнено зміст понять «віртуальна академічна мобільність» і «змішана академічна мобільність», визначено їх структурні компоненти, суб'єктний склад та дидактичний потенціал.

Доведено, що віртуальна мобільність забезпечує доступ до міжнародних освітніх ресурсів без фізичного переміщення, сприяє формуванню цифрової, міжкультурної та комунікативної компетентностей студентів, тоді як змішана модель інтегрує переваги онлайн- та офлайн-взаємодії, створюючи умови для персоналізації освітніх траєкторій і академічного визнання результатів навчання. Окреслено ключові виклики впровадження цих форматів.

Проаналізовано практичний досвід впровадження віртуальної та змішаної мобільності в українських університетах, зокрема реалізацію міжнародних проєктів DigiUni та COIL, діяльність міжнародних партнерських мереж і цифровізацію адміністративних процедур організації мобільності. Доведено, що системне впровадження цих форматів сприяє інституціоналізації цифрової мобільності, розширенню доступу до глобальних освітніх ресурсів і формуванню конкурентоспроможного фахівця, здатного до професійної діяльності в умовах динамічного міжнародного середовища. Перспективи подальших досліджень пов'язано з розробленням критеріїв оцінювання якості програм віртуальної та змішаної мобільності й удосконаленням механізмів їхньої інтеграції у стратегії розвитку закладів вищої освіти.

Ключові слова: академічна мобільність; віртуальна академічна мобільність; змішана академічна мобільність; інтернаціоналізація вищої освіти; цифровізація освіти; інноваційні педагогічні практики; міжкультурна комунікація.

Поставлення проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими глобалізацією, цифровізацією та необхідністю інтеграції до європейського освітнього простору. Інтернаціоналізація діяльності закладів вищої освіти стає стратегічним пріоритетом, що передбачає розширення можливостей академічної мобільності студентів як інструменту формування професійних і міжкультурних компетентностей. Водночас традиційна модель фізичної мобільності зазнала суттєвих обмежень унаслідок пандемії COVID-19 та повномасштабної війни в Україні, що актуалізувало пошук альтернативних форматів

міжнародної взаємодії. У цьому контексті особливого значення набувають віртуальна та змішана академічна мобільність, які забезпечують доступ до міжнародних освітніх ресурсів, спільних курсів і міжуніверситетської співпраці за допомогою цифрових технологій. Такі формати мобільності відкривають нові педагогічні можливості, сприяють розвитку цифрової компетентності, гнучкості мислення та здатності студентів до роботи в глобалізованому середовищі.

Разом із тим віртуальна та змішана академічна мобільність в Україні стикається з комплексом викликів, зумовлених як загальносвітовими тенденціями цифрової трансформації

освіти, так і специфічними умовами воєнного стану. Серед них – нерівний доступ до якісної цифрової інфраструктури, необхідність формування високого рівня цифрової та міжкультурної компетентності учасників освітнього процесу, адаптація нормативно-правового забезпечення та механізмів визнання результатів навчання. У таких умовах постає потреба теоретичного осмислення та наукового обґрунтування віртуальної і змішаної академічної мобільності як інноваційних педагогічних практик, визначення їхнього потенціалу, ризиків і дидактичних можливостей для сталого розвитку закладів вищої освіти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика академічної мобільності як чинника модернізації вищої освіти активно досліджується у сучасному науково-педагогічному дискурсі. Теоретичні засади, понятійно-категоріальний апарат і механізми реалізації академічної мобільності обґрунтовано у працях В. Антонюк, І. Артемьєвої, О. Богданова, Н. Бугас, О. Василенко, С. Глібка, Ю. Горбаня, А. Губіної, Д. Дерев'янка, С. Довбні, А. Загородньої, Ю. Заячук, А. Зленко, О. Ісайкіної, О. Канюка, Н. Квітко, С. Колесник, С. Лехницької, А. Мартинюк, І. Мигович, Н. Мирошніченко, О. Олійник, І. Подрес-Ряполової, К. Пічик, О. Розгон, І. Саханди, К. Сімак, С. Хоминця, Є. Харькової, Л. Човнюк, Г. Черушевої, Л. Швидун та ін. У наукових розвідках зазначених авторів мобільність розглядається як соціально-економічний та освітній феномен, що сприяє формуванню конкурентоспроможного фахівця, розвитку міжкультурної комунікації та інтеграції національної системи вищої освіти у міжнародний простір. Окремий напрям досліджень присвячено цифровізації мобільності та трансформації її форм у контексті поширення дистанційного навчання й інформаційно-комунікаційних технологій.

Водночас у сучасних публікаціях простежується зростання інтересу до феномену віртуальної та змішаної академічної мобільності як інноваційних форматів міжнародної взаємодії. Зокрема, К. Сімак обґрунтовує сутність і структурні компоненти віртуальної мобільності; К. Пічик, О. Гуменна, Л. Човнюк акцентують на її ролі у формуванні міжкультурних компетентностей; І. Мигович, Ю. Гор-

бань, О. Олійник розкривають особливості змішаної мобільності як поєднання фізичних і дистанційних форматів навчання; А. Мартинюк, А. Губіна аналізують гібридні моделі мобільності в умовах цифрової трансформації; І. Артемьєва, О. Богданов визначають її значення у професійній підготовці майбутніх педагогів; Н. Бугас окреслює виклики реалізації віртуальних програм в умовах воєнного стану. Попри наявність ґрунтовних досліджень, недостатньо систематизованими залишаються питання комплексного осмислення віртуальної та змішаної академічної мобільності саме як інноваційних педагогічних практик, їхньої інтеграції в інституційну стратегію закладу вищої освіти, механізмів забезпечення якості та академічного визнання результатів навчання в цифровому середовищі.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності віртуальної та змішаної академічної мобільності студентів як інноваційних педагогічних практик у закладах вищої освіти, а також аналіз їхнього потенціалу та практичного впровадження в умовах цифровізації й інтернаціоналізації освіти України.

Результати та дискусії. У сучасних умовах розвитку вищої освіти України віртуальна та змішана академічна мобільність набувають статусу інноваційних педагогічних практик, що трансформують зміст і організацію освітнього процесу відповідно до викликів глобалізації та цифрової трансформації суспільства. Приєднання України до Європейського простору вищої освіти розглядається як стратегічний напрям модернізації національної системи освіти з урахуванням глобальних соціально-економічних змін. Як зазначають сучасні дослідники, ключовою метою цих процесів є підвищення конкурентоспроможності освітніх систем, удосконалення якості освітніх послуг та забезпечення держави висококваліфікованими фахівцями [Kuchynska, Kichuk, Fedotova, Paska, Kuchynskyi]. У цьому контексті академічна мобільність виступає одним із ключових механізмів інтернаціоналізації освітнього процесу та формування відкритого освітнього середовища.

Нормативно-правове підґрунтя реалізації академічної мобільності в Україні закріплено у Законі України «Про вищу освіту» (2014), від-

повідно до якого академічна мобільність визначається як «можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами» [Про вищу освіту]. Таке трактування підкреслює багатомірність цього феномену, охоплюючи як освітню, так і наукову складову діяльності здобувачів і науково-педагогічних працівників.

Важливим етапом інституалізації академічної мобільності стало ухвалення у 2015 році постанови Кабінету Міністрів України «Порядок реалізації права на академічну мобільність», у якій окреслено стратегічні цілі цього явища. Серед них – інтеграція України до Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору; обмін передовими практиками в галузі освіти і науки; модернізація освітньої системи; цифровізація освітнього процесу та управління; підвищення якості освіти й результативності наукових досліджень; зростання конкурентоспроможності освітньо-наукової спільноти України та ін. [Порядок реалізації права на академічну мобільність]. Таким чином, на державному рівні академічна мобільність визначається як важливий інструмент модернізації та інтернаціоналізації вищої освіти.

Трансформація форм академічної мобільності зумовлена змінами в організації освітнього процесу, пов'язаними з цифровізацією та поширенням дистанційних технологій. У сучасних зарубіжних дослідженнях дедалі більше уваги приділяється осмисленню досвіду студентів у форматах віртуально опосередкованої мобільності. Зокрема, дослідники Y. Cheng, B. Yeoh та P. Yang акцентують на тому, що стрімке поширення цифрових платформ у період і після пандемії COVID-19 актуалізувало нові форми академічної взаємодії, водночас висвітливши недостатню вивченість суб'єктивного досвіду студентів у ситуації «віртуальної мобільності» та вимушеної нерухомості [Cheng, Yeoh, Yang]. Автори аналізують, як соціально-технічні платформи, зокрема Zoom, забезпечують розширення комунікативної та уявної мобільності в умовах обмеження фізичних переміщень, а також підкреслюють суперечності цифрового посередництва, яке

одночасно відкриває нові можливості й формує нові обмеження.

З урахуванням нових освітніх реалій постає необхідність чіткого розмежування понять «віртуальна академічна мобільність» та «змішана академічна мобільність». Дослідниця К. Сімак визначає поняття «віртуальна академічна мобільність студентів» як «форму академічної мобільності, що дає можливість студентам віртуально переміщуватися в межах віртуального навчального середовища з метою отримання, передачі та обміну знаннями за допомогою Інтернет-технологій та без потреби подорожувати» [Сімак : 36]. Це визначення акцентує увагу на використанні цифрових інструментів як засобу подолання географічних бар'єрів та забезпечення доступності міжнародного освітнього досвіду.

К. Сімак також окреслює суб'єктний склад віртуальної академічної мобільності, до якого належать «віртуальний студент», «віртуальний викладач», «віртуальний університет» та «віртуальний кампус». Така структура відображає цілісність цифрового освітнього середовища, у межах якого здійснюється взаємодія учасників освітнього процесу. Віртуальний кампус у цьому випадку постає як інтегроване середовище, що забезпечує синхронну та асинхронну комунікацію, доступ до освітніх ресурсів і реалізацію спільних міжнародних проєктів [Сімак].

Науковці К. Пічик, О. Гуменна, Л. Човнюк підкреслюють, що віртуальна академічна мобільність є формою навчання, що «забезпечує можливості отримання міжнародного і міжкультурного досвіду зокрема тими особами, котрі не можуть скористатися програмами фізичної міжнародної мобільності з низки соціальних, економічних, організаційних чи інших причини» [Пічик, Гуменна, Човнюк : 45]. Таким чином, віртуальні формати розширюють принцип рівного доступу до освітніх можливостей, мінімізуючи вплив фінансових, територіальних та безпекових обмежень.

Зарубіжні дослідники M. Ruiz-Corbella та B. Álvarez-González підкреслюють, що віртуальна академічна мобільність виникла в умовах трансформації структурних моделей вищої освіти та розвитку віртуальних університет-

ських середовищ, оскільки не всі здобувачі мають можливість брати участь у традиційних програмах фізичної мобільності через сімейні, професійні чи особисті обставини. У цьому контексті особливої актуальності набувають інноваційні підходи, спрямовані на обмін і спільну реалізацію програм мобільності на основі вже налагодженого міжуніверситетського партнерства, що передбачає створення ефективних інструментів академічного визнання результатів навчання, зокрема механізмів трансферу кредитів та процедур забезпечення якості [Ruiz-Corbella, Álvarez-González].

Узагальнюючи наведені підходи, можемо визначити віртуальну академічну мобільність як інноваційну педагогічну практику, що передбачає організацію міжуніверситетської та міжнародної взаємодії здобувачів вищої освіти у цифровому освітньому середовищі з метою набуття професійних, міжкультурних і комунікативних компетентностей без фізичного переміщення до іншого закладу освіти. Вона ґрунтується на інтеграції онлайн-курсів, спільних дослідницьких проєктів, дистанційних модулів і цифрових платформ, що забезпечують академічне визнання результатів навчання.

Поряд із віртуальною мобільністю у науковому дискурсі активно розглядається феномен змішаної академічної мобільності. Науковці Ю. Горбань та О. Олійник зазначають, що змішана академічна мобільність «поєднує періоди фізичного та віртуального навчання для максимального використання переваг обох форматів під час формування своєї індивідуальної освітньої траєкторії» [Горбань, Олійник : 1013]. Отже, змішана модель створює умови для персоналізації освітнього процесу, гнучкого планування освітньої діяльності та ефективного поєднання міжнародного досвіду з локальними академічними вимогами.

У сучасних зарубіжних дослідженнях підкреслюється, що змішана мобільність має значний потенціал для розширення доступу студентів до міжнародного досвіду у гнучкий, інклюзивний та інноваційний спосіб, оскільки інтегрує спільні етапи онлайн-викладання й навчання з періодами короткострокової фізичної мобільності в одному або в обох університетах-партнерах [Perfözl, López-Varela]. Такий

формат забезпечує безперервність академічної взаємодії, сприяє формуванню міжкультурної компетентності та водночас мінімізує фінансові, організаційні й безпекові бар'єри, що особливо актуально для українських закладів вищої освіти в умовах воєнного стану.

Узагальнюючи наукові підходи, змішану академічну мобільність доцільно визначати як інноваційну педагогічну практику, що інтегрує короткострокову фізичну присутність здобувача в іншому закладі вищої освіти з тривалою або супровідною віртуальною взаємодією в цифровому освітньому середовищі, забезпечуючи цілісність освітнього досвіду, академічне визнання результатів і формування міжкультурних компетентностей.

Ефективність реалізації віртуальних форматів мобільності залежить від низки об'єктивних чинників. Науковиця Н. Бугас виокремлює проблеми, що ускладнюють впровадження віртуальних програм в умовах воєнного стану, зокрема, нестабільне електропостачання та інтернет-з'єднання, що виникають унаслідок пошкодження енергетичної інфраструктури під час воєнних дій; обмежений доступ окремих учасників освітнього процесу до сучасних технічних засобів; недостатній рівень цифрової компетентності; зниження мотивації; недосконалість нормативно-правового забезпечення; обмежене фінансування; переміщення окремих університетів у безпечніші регіони [Бугас]. Зазначені фактори суттєво впливають на сталість та результативність віртуальної академічної мобільності.

Окрему складність становить переміщення закладів вищої освіти через воєнні дії, що зумовлює додаткові організаційні та фінансові труднощі у підтримці міжнародних онлайн-програм. У таких умовах віртуальна та змішана мобільність виступають не лише інноваційними практиками, а й інструментами забезпечення безперервності освітнього процесу.

Попри зазначені виклики, віртуальна та змішана академічна мобільність набувають особливої значущості у професійній підготовці майбутніх педагогів. Дослідники І. Артемьєва та О. Богданов підкреслюють, що віртуальна академічна мобільність майбутнього педагога може розглядатися як складова його про-

фесійної підготовки та як готовність до саморозвитку із використанням освітніх ресурсів різних закладів вищої освіти, здатність здійснювати педагогічну діяльність у змішаному освітньому середовищі, застосовуючи сучасні інформаційні технології та комунікативні навички [Артемьєва, Богданов]. Таким чином, віртуальна академічна мобільність інтегрується у систему формування професійної компетентності педагога нового покоління.

Отже, віртуальна та змішана академічна мобільність студентів у закладах вищої освіти постають як комплексні інноваційні педагогічні практики, що поєднують міжнародний досвід, цифрові технології та нові моделі організації освітнього процесу. Їх системне впровадження сприяє модернізації української вищої освіти, розширенню доступу до глобальних освітніх ресурсів і формуванню конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно діяти в умовах динамічного міжнародного середовища.

Практична реалізація віртуальної та змішаної академічної мобільності в українських закладах вищої освіти засвідчує поступовий перехід від декларативного визнання цих форматів до їх системного впровадження як інноваційних педагогічних практик. У сучасних умовах цифрової трансформації та воєнних викликів університети розробляють інституційні механізми, що забезпечують безперервність освітнього процесу, доступність міжнародного досвіду та інтеграцію цифрових рішень у структуру академічної співпраці. Показовим у цьому контексті є досвід реалізації масштабних міжнародних проєктів, спрямованих на створення відкритого цифрового освітнього середовища та розбудову моделей віртуальної мобільності.

Однією з найбільш системних ініціатив є проєкт Erasmus+ KA2 Розвиток потенціалу вищої освіти «Цифровий університет – Відкрита українська ініціатива» (DigiUni), що впроваджується в Україні за підтримки Європейського Союзу. Проєкт розрахований на чотири роки (2023-2027) та спрямований на формування інтегрованої цифрової освітньої екосистеми, яка забезпечить сталість, інклюзивність і якість освітнього процесу незалежно від місця перебування його учасників. DigiUni

став відповіддю на руйнування частини освітньої інфраструктури та масове переміщення студентів і викладачів, що актуалізувало необхідність створення національної цифрової платформи для підтримки академічної взаємодії [Цифровий університет].

У межах проєкту формується загальноукраїнське цифрове освітнє середовище DigiPlatform, яке передбачає інтеграцію цифрових ресурсів університетів, розміщення онлайн-курсів, використання віртуальних і віддалених лабораторій, технологій віртуальної та доповненої реальності, інструментів взаємної перевірки результатів навчання, а також елементів штучного інтелекту для персоналізації освітніх траєкторій. Такий підхід створює технологічне підґрунтя для масштабування віртуальної академічної мобільності в межах національного та міжнародного освітнього простору.

До консорціуму DigiUni увійшли провідні університети України з різних регіонів, зокрема Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Український католицький університет, Львівський національний університет імені Івана Франка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Сумський державний університет, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Маріупольський державний університет та Херсонський державний університет. До реалізації також долучені європейські партнери – університети Страсбурга, Аліканте, Кельна, Ерлангена-Нюрнберга, Ганновера, Масарика в Брно та Університет імені Адама Міцкевича в Познані, що забезпечує міжуніверситетський трансфер досвіду та спільне вироблення стандартів цифрової мобільності.

Важливою складовою DigiUni є розроблення процедур визнання результатів навчання, мікрокваліфікацій та кредитів ECTS, здобутих у форматі віртуальної мобільності. Запровадження механізмів мікронавчання та мікрокваліфікацій у формальному освітньому процесі сприяє гнучкості академічних траєкторій і розширює можливості студентів щодо поєднання курсів різних університетів у межах єдиної цифрової екосистеми. У пер-

спективі це створює модель реалізації цифрової мобільності між українськими закладами вищої освіти, що може бути інтегрована до європейського освітнього простору [Цифровий університет].

Показовим прикладом реалізації віртуальної мобільності є участь Національного університету «Одеська політехніка» у міжнародному проєкті COIL – Collaborative Online International Learning спільно з Інститутом технологій та вищих досліджень у Монтерреї, який є одним з найбільших університетів Мексики. Проєкт передбачає проходження спільного курсу, присвяченого впливу глобалізації на сталий розвиток із залученням понад 100 студентів мексиканського університету.

Формат COIL базується на організації міжкультурних команд, у яких студенти працюють над спільними проєктами, виконують завдання, презентують результати та взаємодіють англійською мовою. Вимоги до учасників включають навчання на 2-4 курсах бакалаврату або магістратури та рівень володіння англійською мовою не нижче B1-B2. Успішна участь підтверджується офіційним сертифікатом, який може бути зарахований як модуль дисципліни або компонент неформальної освіти з подальшим перезарахуванням у межах освітньої програми.

Практична цінність такого формату полягає у формуванні глобальних компетентностей, розвитку критичного мислення, міжкультурної комунікації, навичок командної роботи та цифрової взаємодії. Крім того, участь у COIL-проєкті може бути врахована як часткове перезарахування модулів з англійської мови (ESP або загальної англійської) за умови активної участі та успішної презентації міжнародного проєкту. Це демонструє інтеграцію результатів віртуальної мобільності у формальний освітній процес [Віртуальна академічна мобільність].

Вагомим прикладом підтримки розвитку віртуальної мобільності є діяльність міжнародної міждисциплінарної академічної організації UNICollaboration, яка функціонує на перетині дистанційної освіти та міжнародного академічного партнерства. У межах ініціативи Twinning організація сприяє розширенню можливостей українських закладів вищої освіти щодо впро-

вадження структурованого онлайн-навчання та програм віртуального обміну. Діяльність UNICollaboration спрямована на об'єднання учасників освітнього процесу з різних країн задля розвитку міжкультурного діалогу, формування глобальних компетентностей та інтеграції українських університетів у міжнародні академічні мережі. Особливої ваги набуває той факт, що підтримка українських науково-педагогічних працівників і дослідників здійснюється на безоплатній основі, що розширює доступ до інструментів віртуальної мобільності та підвищує інституційну спроможність закладів вищої освіти.

Практичний вимір реалізації академічної мобільності, зокрема віртуальної та змішаної, демонструє діяльність Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (КНУВС). Університет забезпечує нормативно врегульований механізм укладення партнерських договорів з іноземними та українськими закладами освіти, що може здійснюватися у письмовій або електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису. Такий підхід є особливо актуальним в умовах воєнного стану, коли оперативність і цифровізація документообігу стають ключовими чинниками безперервності міжнародної співпраці.

Процедура реалізації права на академічну мобільність у КНУВС передбачає укладення індивідуального договору академічної мобільності між учасником освітнього процесу та університетом, погодження заяви профільними структурними підрозділами, подання пакета документів в електронній формі через Google-форму та дотримання визначених термінів. Така цифровізація адміністративних процедур сприяє прозорості, доступності та оперативності організації мобільності, у тому числі віртуальної.

Інформаційна підтримка мобільності забезпечується через діяльність відділу міжнародних зв'язків, який інформує про можливості участі у програмах Erasmus+, міжнародних проєктах, літніх школах, стажуваннях і курсах у форматі онлайн або змішаної взаємодії. Систематичне оновлення інформації на офіційних ресурсах університету сприяє підвищенню обізнаності студентів щодо можливостей віртуальної академічної мобільності та стимулює їх

до активної участі в міжнародних ініціативах [Відділ міжнародних зв'язків].

Отже, практичний досвід участі українських університетів у міжнародних ініціативах, зокрема COIL-проектах і партнерських програмах за підтримки UNICollaboration, засвідчує поступову інституціоналізацію віртуальної та змішаної академічної мобільності як повноцінної складової освітнього процесу. Їх реалізація сприяє інтеграції українських закладів вищої освіти до глобального академічного простору, формуванню цифрових, комунікативних і міжкультурних компетентностей студентів, а також забезпечує сталість міжнародної співпраці в умовах воєнного стану та цифрової трансформації освіти.

Висновки. Узагальнення теоретичних положень дозволяє констатувати, що віртуальна та змішана академічна мобільність постають як комплексні інноваційні педагогічні практики, які відображають сучасні тенденції інтернаціоналізації та цифровізації вищої освіти. На основі аналізу нормативно-правового забезпечення, наукових підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників уточнено зміст понять «віртуальна академічна мобільність» і «змішана академічна мобільність», окреслено їхні структурні компоненти, суб'єктний склад і дидактичний потенціал. Доведено, що віртуальна мобільність забезпечує доступ до міжнародного освітнього досвіду без фізичного переміщення, сприяє формуванню цифрових, міжкультурних і комунікативних компетентностей, тоді як змішана модель інтегрує переваги онлайн-та офлайн-взаємодії, створюючи умови для персоналізації освітніх траєкторій. Водночас визначено чинники, що ускладнюють їх реалізацію в умовах воєнного стану, зокрема інфраструктурні обмеження, нерівний доступ

до технічних ресурсів та потребу в удосконаленні нормативного супроводу.

Аналіз практичного досвіду українських закладів вищої освіти засвідчив поступову інституціоналізацію віртуальної та змішаної академічної мобільності як невід'ємної складової освітнього процесу. Реалізація масштабних міжнародних проєктів, зокрема ініціативи «Цифровий університет – Відкрита українська ініціатива» (DigiUni), упровадження цифрових платформ, механізмів визнання результатів навчання та мікрокваліфікацій, а також участь університетів у форматах COIL і програмах міжнародного партнерства свідчать про формування нової моделі організації академічної взаємодії. Практики Національного університету «Одеська політехніка», Карпатського національного університету імені Василя Стефаника та інших ЗВО демонструють ефективність цифровізації адміністративних процедур, інтеграцію результатів віртуальної мобільності у формальні освітні програми та розширення можливостей міжкультурної співпраці студентів. Це підтверджує, що віртуальна й змішана мобільність є не тимчасовим рішенням кризових ситуацій, а стратегічним напрямом модернізації вищої освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаються у розробленні критеріїв та індикаторів оцінювання якості програм віртуальної і змішаної академічної мобільності, дослідженні їхнього впливу на результати навчання та професійну конкурентоспроможність випускників, а також у вдосконаленні механізмів академічного визнання мікрокваліфікацій і цифрових сертифікатів. Актуальним є також вивчення моделей підготовки науково-педагогічних працівників до реалізації мобільності в цифровому середовищі, формування їхньої цифрової та міжкультурної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемьева І., Богданов О. Академічна мобільність як засіб забезпечення професійної підготовки майбутнього вчителя. *Іноватика в освіті, дизайні та мистецтві*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Одеса, 23–24 травня 2024 року. Одеса: Університет Ушинського, 2024. С. 7–11.
2. Бугас Н. Цифрова трансформація академічної мобільності: роль віртуальних форматів у забезпеченні якості освітнього процесу. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 29 квітня 2025 року. Київ: КНУТД, 2025. С. 158–160.
3. Відділ міжнародних зв'язків Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://ic.cnu.edu.ua/> (дата звернення: 25.02.2026).

4. Віртуальна академічна мобільність за міжнародним проєктом COIL. URL: <https://surl.li/ibciem> (дата звернення: 25.02.2026).
5. Горбань Ю., Олійник О. Академічна мобільність як складник реалізації права здобувачів вищої освіти на формування індивідуальної освітньої траєкторії. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 6(36). С. 1006–1021. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(36\)-1006-1021](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(36)-1006-1021)
6. Пічик К., Гуменна О., Човнюк Л. Віртуальна мобільність як інноваційний підхід у навчанні. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. № 4. С. 42–52. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.04.2020.6>
7. Порядок реалізації права на академічну мобільність: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.02.2026).
8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.02.2026).
9. Сімак К. Віртуальна академічна мобільність студентів: досвід Канади. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 2. С. 35–40.
10. Цифровий університет – Відкрита українська ініціатива. URL: <https://digiuni.org> (дата звернення: 25.02.2026).
11. Cheng Y., Yeoh B., Yang P. Virtual student mobility on Zoom: Digital platforms and differentiated experiences of international education and (im)mobilities in a time of pandemic. *Mobilities*. 2023. Vol. 18(5), P. 839–854. DOI: <https://doi.org/10.1080/17450101.2023.2209824>
12. Kuchynska I., Kichuk Y., Fedotova O., Paska T., Kuchynskyi S. Integration of Ukrainian Institutions of Higher Education into the Global Educational Space: Challenges and Opportunities. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society*. 2024. Vol. 17. No. 1. P. 459–471. DOI: <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.n1.459-471>
13. Perfözl R., López-Varela A. Internationalisation of Teaching and Learning through Blended Mobility: Potentials of Joint International Blended Courses and Challenges in Their Implementation. *Education Sciences*. 2022. Vol. 12(11), 810. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci12110810>
14. Ruiz-Corbella M., Álvarez-González B. Virtual mobility as an inclusion strategy in higher education: Research on distance education master degrees in Europe, Latin America and Asia. *Research in Comparative and International Education*. 2014. Vol. 9(2), P. 165–181. DOI: <https://doi.org/10.2304/rcie.2014.9.2.165>

REFERENCES

1. Artemieva, I., & Bohdanov, O. (2024). Akademichna mobilnist yak zasib zabezpechennia profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Academic mobility as a means of ensuring the professional training of future teachers]. *Innovatyka v osviti, dyzaini ta mystetstvi*, Odesa: Universytet Ushynskoho, 7–11. [in Ukrainian].
2. Buhas, N. (2025). Tsyfrova transformatsiia akademichnoi mobilnosti: rol virtualnykh formativ u zabezpechenni yakosti osvitnoho protsesu [Digital transformation of academic mobility: the role of virtual formats in ensuring the quality of the educational process]. *Imperatyvy ekonomichnoho zrostannia v konteksti realizatsii Hlobalnykh tsilei staloho rozvytku*, Kyiv: KNUTD, 158–160. [in Ukrainian].
3. Viddil mizhnarodnykh zv'iazkiv Karpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka [International Relations Department of Vasyl Stefanyk Carpathian National University]. URL: <https://ic.cnu.edu.ua/> (access obtained: 25.02.2026) [in Ukrainian].
4. Virtualna akademichna mobilnist za mizhnarodnym proiektom COIL [Virtual academic mobility under the international COIL project]. URL: <https://surl.li/ibciem> (access obtained: 25.02.2026) [in Ukrainian].
5. Horban, Yu., & Oliinyk, O. (2025). Akademichna mobilnist yak skladnyk realizatsii prava zdobuvachiv vyshchoi osvity na formuvannia indyvidualnoi osvitnoi traiektorii [Academic mobility as a component of the realization of the right of higher education seekers to form an individual educational trajectory]. *Visnyk nauky ta osvity*, 6 (36), 1006–1021. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(36\)-1006-1021](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(36)-1006-1021) [in Ukrainian].
6. Pichyk, K., Humenna, O., & Chovniuk, L. (2020). Virtualna mobilnist yak innovatsiinyi pidkhid u navchanni [Virtual mobility as an innovative approach to learning]. *Ekonomichniy zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu*, 4, 42–52. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.04.2020.6> [in Ukrainian].
7. Poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist: zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 serpnia 2015 r. № 579 [Procedure for exercising the right to academic mobility: approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 579 of August 12, 2015]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text> (access obtained: 25.02.2026) [in Ukrainian].
8. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine of July 1, 2014, № 1556-VII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (access obtained: 25.02.2026) [in Ukrainian].
9. Simak, K. (2017). Virtualna akademichna mobilnist studentiv: dosvid Kanady [Virtual academic mobility of students: the Canadian experience]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 2, 35–40. [in Ukrainian].

10. Tsyfrovyi universytet – Vidkryta ukrainska initsiatyva [Digital University – An open Ukrainian initiative]. URL: <https://digiuni.org> (access obtained: 25.02.2026) [in Ukrainian].

11. Cheng, Y., Yeoh, B., & Yang, P. (2023). Virtual student mobility on Zoom: Digital platforms and differentiated experiences of international education and (im)mobilities in a time of pandemic. *Mobilities*, 18(5), 839–854. DOI: <https://doi.org/10.1080/17450101.2023.2209824> [in English].

12. Kuchynska, I., Kichuk, Y., Fedotova, O., Paska, T., & Kuchynskyi, S. (2024). Integration of Ukrainian Institutions of Higher Education into the Global Educational Space: Challenges and Opportunities. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society*, 17, 1, 459-471. DOI: <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.n1.459-471> [in English].

13. Perfözl, R., & López-Varela, A. (2022). Internationalisation of Teaching and Learning through Blended Mobility: Potentials of Joint International Blended Courses and Challenges in Their Implementation. *Education Sciences*, 12(11), 810. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci12110810> [in English].

14. Ruiz-Corbella, M., & Álvarez-González, B. (2014). Virtual mobility as an inclusion strategy in higher education: Research on distance education master degrees in Europe, Latin America and Asia. *Research in Comparative and International Education*, 9(2), 165–181. DOI: <https://doi.org/10.2304/rcie.2014.9.2.165> [in English].

T. V. PASKA

Doctor of Philosophy (PhD in Pedagogy),

Assistant at the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management, Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: taras.paska@cnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>

VIRTUAL AND BLENDED ACADEMIC MOBILITY OF STUDENTS AS INNOVATIVE PEDAGOGICAL PRACTICES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article provides a comprehensive theoretical and applied analysis of virtual and blended academic mobility of students as innovative pedagogical practices in higher education institutions of Ukraine in the context of digitalization and internationalization of the educational space. The relevance of the problem is substantiated in view of the transformational processes caused by globalization, the COVID-19 pandemic, and martial law, which have led to restrictions on traditional physical mobility and made the introduction of alternative formats of international interaction relevant. The regulatory and legal framework for academic mobility, as well as the scientific approaches of domestic researchers to interpreting its essence, forms, and mechanisms of implementation, are analyzed. The content of the concepts of “virtual academic mobility” and “mixed academic mobility” is clarified, their structural components, subject composition, and didactic potential are determined.

It has been proven that virtual mobility provides access to international educational resources without physical relocation, contributes to the formation of students’ digital, intercultural, and communicative competencies, while the blended model integrates the advantages of online and offline interaction, creating conditions for the personalization of educational trajectories and academic recognition of learning outcomes. The key challenges of implementing these formats are outlined.

The practical experience of implementing virtual and blended mobility in Ukrainian universities has been analyzed, in particular the implementation of the international projects DigiUni and COIL, the activities of international partner networks, and the digitization of administrative procedures for organizing mobility. It has been proven that the systematic implementation of these formats contributes to the institutionalization of digital mobility, the expansion of access to global educational resources, and the formation of competitive specialists capable of professional activity in a dynamic international environment. Prospects for further research are related to the development of criteria for assessing the quality of virtual and blended mobility programs and improving mechanisms for their integration into the development strategies of higher education institutions.

Key words: academic mobility; virtual academic mobility; blended academic mobility; internationalization of higher education; digitalization of education; innovative pedagogical practices; intercultural communication.

Дата першого надходження статті до видання: 25.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

